

Պ Ե Տ Ա Կ

Բ Ի Ֆ Զ Ա Մ Պ Ե Լ Ա Մ

Դ Ե Կ Ա Ր Ա Վ Ա Ր Ա Յ

Ա Կ Ա Խ Ա Բ Ա Խ Ա Խ Ա Յ

1813.

Հ Հ Հ Հ Հ Հ Փ Ե Տ Ա Կ Ա Յ :

Ա Մ Ե Բ Ի Գ Ա Յ Ա :

բերդարտովոքները՝ ու Մատիէնմէռէսէլին
կամուբը՝ պաշտրման վիճակի մէջ են :

Միացեալ Նախանդներ :

Ք Բ Ա Կ Ա Յ :

Նոր Եղուա Հ Ա Կ Ա Յ :

Փարէս Շ Յ Ա Կ Ա Յ :

Սահմանկդոն քաղաքը՝ աս ամսուա
16 ին և 17 ին ձայնուի կար, թէ
Հառախօսն Ձենէաւլին և էր զօր,
Քիուան վիճակին վրայ շատ մէծ վսի իսյ:
Մէկ սատանին մէջ ալ ասսնէ գրած է,
թէ աս Ձենէաւլին ուրիշոյս շենքոյ տաւ
անըն, բայց եթէ կարծուայ շտատով ես
ասուիլ, որուէս զի ինձն շարքը անօթու
թէ բովսնդակ մէջարդուի:

Ֆրանսայու Ծերակուտին իրեք հարիւը
յնուն հազար մարդ՝ ուստերազմի ուաշ-
տանատարին հառավարուելը առկ գնիլուն
պարագաւը :

Ծերոկուտին մէկը՝ ըստ սրահերազմի
Պաշտօնատարին :

Ա Կ Ա Յ :

Բ Ի Ֆ Զ Ա Մ Պ Ե Լ Ա Մ

» Դելսիդին գալնաքրուել՝ առնէկրեր լիւ-
րուպային հիւսնակողմանը մէկ խողովու-
թելը, որ կերւնար՝ թէ միացտիսն սիսար
ըստ, բոյս Ինիքեռուան՝ ուստանալին
ուստերազմի աննախոցի՝ ի հողմանէ Միա-
ցեալ

Պետական Յանձնական:

Տանչեային, Մատիէնմէռէսէլին Դասնին

ցեաւ Կահանգներուն՝ Ամերիկայի մէջ, մանդամային կասկածելով թէ շուտ եղեւ մէ թէ ուշ, գէշ վախճան պիտոր ունենայ իր ըմբամարտութելը՝ կիւլէը, որ վասն առերէր Սպանիայու մէջ, ամմէն կերպով շանացաւ նոր պատերազմ՝ գրգռել քրան սայու գէմ. կըտրելով իրեն մարդանութե կապը, որ նոր երգունուքով հաստատերէր Մոսկովին հետ: Եւարօլէնին ջանքը վասն պահելու և ապա հովանելու դաշնադրութե գործադրութելը՝ վայրապարեցաւ, ու պատերազմը նորոգվեցաւ:

Ան պատերազմն սկսաւ վ՛ չիստահելու (Մոսկովին) իրեն երգվեցած դաշնադրութելը. վ՛ անհուն զօրք ժողովելուն վ՛ բռնութե նուրիշն երկերը մտնալուն. վ՛ ճուղապ շետալուն երբոր կրկն ու երկն կըհարցըվէր իրեն թէ ինչո՞ւ համար կընես. վէրջապէս վ՛ հարկաւորութելը որ ունեն Կարօլէնն թէ իր թագաւորութե իրաւունքը ու պատիւը պահելու, և թէ իրեն դաշնակիցներուն: Ազոնք են աս նոր պատերազմին վախճանուը, որ միշտ պիտոր ըլլայ քրանը ներուն, որոնք անանի մէկ ոգւովիլը կըշարժէնն որ սորվեցուցերէ իրենց յաղթելը: Թէնամին ամմէն տեղ նեղութե մէջ իյնալով, ամմէն զարնըվելուն վասն գելով, ամմէն պատերազմի մէջ յալթունելով, բանակտատեցաւ որ իր մայրաբազարը՝ յաղթականին թողւն. ասոր համար ինքը իրեն ձեռքբուզ կրակ տուաւ, ու գրեթէ միմիբ գործուց: Ուրով մենք ալ հարկագրեցանք՝ որ փառաւորապէս ետ դաւանանք. և աս ետ գուռնատու ատեն՝ ուրիշ բանին շիրոնընցանք ու շիզարնընցեցանք, բայց միայն անտեղի կլիմայի եղանակին խստութենէն, որ ատենէն դուրս՝ սաստիկ ու անսոլը ցուրտովիլը. Վայ հասաւ:

Երբոր մեծ բանակին շղերորդ Պուլէդ գինը հասաւ՝ զարմացնելու ու մանդամայն ապահովնելու համար քրանսան, ու յայտնապէս իր կըրստեան բացարութելը՝ աղդին առջելը դնելով, մէկ այնպիսի ոի աղդու անկեցնութեմը, ու այնպիսի աղջունական վասահութեամբը, որ ամմէն քրանը զներուն սրումն մէջ արթնցուց մէկ հարկաւորութիւնմը՝ որ աս բանիս ճարը դանան: Անիից ետև ամմէնքը գիմաց կելէն՝ ինչ ինդիրունածք որ իրենց ներկայ կըլլար. պատրաստ ըլլալով ամմէնքը՝ գեռ

շինդրած; աս բաներուն ճարը դանալու, ու առանց սպասելու՝ որ իրենց իմացնեն:

Աս միջոցիս Կարոլէն կայսրը՝ (որուն թշնամիքը պէտք է որ միշտ իրմէ վախնան, և իրեն դանակիցը ու հպատակները ամ մէն սահաթ իր գալստեանը սպասեն), հասերէր իրեն մայրաբազարը, երբոր ամ մէնքը կըլարծէն, թէ տահա Վլինայէն ան գին է. և իմանալ ուզեց, թէ որ ըշափ բան կըրնայ ելալ իր վենարաններէն՝ թէրվաս նաներէն, շուեմարաններէն՝ մալաղաններէն, և թէ որ ըշափ գտնած ունի ու որ ըշափ զօրք միանդամայն իմացուց քրանսային իր գիտաւորութիւնը թէ ալ մարդ չեմ ուզելը, ուրիշ նոր տուրք չեմ ուզելը: Վասն զիտարեկան գրած առուբերովը, ու արդէն ու նեցած զօրքերովը՝ կըրնար տեմանալ ամէն պիտանաւորութելը պատերազմին՝ որ ունի հարաւային ու հիւսիսային կողմը Եւրոպային (դժ Ապանիա ու Մոսկովատան):

Բայց ան բաները՝ ԱՎ ծերակիցք, որ նոր գրիս մերաբերութեց վրայ ելով պաշտօնաւոր իմացուց ձեղի Կարօլէնին կողմանէ, պէտք է որ փախեն իր անտեսական իմաստութեն առջի հաշինըրը՝ որ ունեն վասն շահու իր ժողովրդեանը, ու անոր տեղը պէտք է որ ձեռք առնան նախատեսութեն հարկաւորութեն հաշինը:

Արդէն մի տեաքը, կըլամանամ որ պայծառ կերենայ աս ժողովրդին մէջ ան նեղ սրտութեն նշանը, որ պիտոր զգայ բոլոր Եւրոպայ պատմուեն մէջ մասնուեմը վլը, որուն գոգնար էր հաւտալը, թէ որ նոյն մարդը՝ որ աս մասնութիւն ըլլերէր, իր երենովը խստուվանած ու գրած ըլլար: Պուլէդ Եսուք Ճէնէւալը՝ որուն անոնցը անիկց ետև պիտոր ըլլայ մէկ սանրգամիք մը, մասնեց իր թագաւորը, ու մասնիքա մայն պատիւը և պարտաւորութիւնը որ միքազարցիսը ու մէկ զնուուրիմը կըվայլէր: Բաժնուէնցաւ խախկութեն՝ ան բան նակէն, որուն որ ինքը մասնէր. ան խումբն, որուն հետ կըքալէր. մասնէց զանմէնք, որուն հետ կըքալէր. մասնէց զանմէնք, որ ամմէն քրանը զներուն սրումն մէջ մատերէն. և աս մասնութիւնը ըրաւ իրեն վախկու թուլութելը ու իր շեկարծելու զէնընկեցութիւնը:

Պուլէդ թագաւորը՝ երբոր իմացաւ տայնցանքս, ցըցուց մէկ անաճութիւնը ար ժանի իրեն անմէջութենը ու իրեն հաւատարութեն տապաւու:

տարմութելը, որ ունի դէպ իրեն դաշնակիցներուն : Իրեն կապինէթնալ նոյն խոր հուրդը ունեցաւ, ու արժան գատիցաւ, որ մէկ ճարմը գրանան աս բանիս, պատմելով մէկ յանցանքմը՝ որ է քաղաքականութեն ու զինուորուն դէմ, որ վաս կուտայ Պառուշի ապքին, ու կանարդէ իրեն թագաւորը : Աս գիտուածը, ու իրեն հաստատութեն նշանած էն ան թղթերուն մէջ, որնոր գրի վերաբերուեց վր եղող պաշտօնատարը տուաւ ձեզի զգուշուն համար : Աս պատմութելը երաշխաւոր՝ քէ ֆիլ կըլւայ մէզի, թէ աս ծանր գիտուածը՝ մէծ բան, ոիտոր համարի չէ թէ միայն թագաւորը : Հասկա նաև բովանդակ Պառուշին ալցը : Դատաստան պիտօր ընէ, ու իրեն հետալ ամենին հիւսիսայն ազգերը գատաստան պիտօր ընէն, թէ այսպիսի յանցանքը՝ մը՝ որչսփ չպիեց ազգիւր կըրնար ըլլալ : Պառուշի ազգը պիտօր ցուցունէ իրեն յառուը ան Գլխաւորին՝ որ զինքը կըկառաւ վարէ, կապէլով անորպէս զինքը պատուոյ ձայնին՝ ու դաշնաց հաւասարիմ պահպանութելը :

Բայց քաղաքականութելը՝ շատ տարի է որ կըփորձէիր, թէ ի՞նչպիսի դիմուածն էնը կըհանդիպմիկոր, հարկաւորապէս պիտոր կանկ առնէ ան պատճառներուն վրայ, որոնք որ առիթեզան առ գիտուածներուն՝ որոնց վր որ ես հիմայ կըխօսիմոր, ուստի աս պատճառները՝ ովզ ծերակայուք, ինձի անօդուտ չերենար համառօտիւթելի իշելը :

Յայտնապէս կերենայ որ ասոնք ինկիւդեռայի խաբերայ ձեռքին տակէն, ելած էն, որոր կըսպիտէ ցամոնիք վրայ : Որովհետակ իստա տկար է նաև ֆրանսովի, ծովու վր եղած կարողութելը դէմ, ու չիկըր նար ինքը զինքը մինակ պաշտպանել, շարունակ ամենէն կերպով աշխատեցաւ որ ֆրանսայու դէմ զինէ ամենէ Եւրոպայի Տէրութեները : Աս ան ինկիւդեռան է՝ որ հետպէտակ բերաւ ան դորքելը, որոնր 12 տարի է որ Նաբուշունը յալթեց՝ ու կըսպիտէիրոր Եւրոպ փորձով լուսաւորած Տէրութեները հաշուաթեն ու զինքին, բոլոր Եւրոպան ինդաց, ինկիւդեռան ահի դով վլ մէջ ընկաւ : Ան ասենք՝ իրեն անգին աստին խըրկած մարդիկներուն ձեռքովը, տընկեց ամէն գովզըդեան մէջ, մանաւանդ մէծտութե քաղաքներու մէջ ասելուն շա-

ռատիղը՝ ֆիտանը, երկպառակութե սերմը, անկարութեն սկզբունքը, որոնք կընեռացն ուն ու կըբաժնեն, զհստափները՝ իրենց իշխաններէն, և ժողովուրդը՝ իրենց կառավարներէն : և այնպէս ասպականեց զամմէնքը : Ասկից է որ շատ մարդիկ՝ ուստի բարեկամ ձնարտուուն, բնութեն, և անոնցմէ բրատմեցան, սիրտ առին, ու օգնութեն դտան, որ ասութութի, ապատամ բութի, և անհնազանդութեն քարողին ամմէնքն թագաւորաց դէմ, որոնք որ բարեկամ էին ֆրանսայու և ցամոնքի խաղաղութեն :

Վայ ինձ, առ մէր գեղեցիկ ֆրանսան, որ ասօրս ասչափ իսպաղութեն մէջ է, որ շափ թշշառութեն ու ողորմելութեն մէջ ելքերէ ինկիւդէռայու պատճառաւը, քանի քանի տարիներ անմիաբանութեն և քաղաքական խորովուք, յանցանաց մէջ մնացերէ : Աս միջոցներով վարեցաւ ինկիւդէռան բէդգուուուկի կապինէթին դէմ 1809ին, երբոր ֆրանսայու հետ սէր ու բարեկամ մութի կըցընէր : ինկիւդի գործակաները իրենց ձեռքոք տնկեցին Մուկովստանու մէջ թշնամութեան ոդի ֆրանսովին դէմ : ու վէրջաէկս աս ետքի պատերազմինաւ իրենը պատճառ եղան, որ Մուկովստան կորսնցուց ու անապատ գարձուց իրեն էն աղջոր գաւառները : Եօսք Ճէնէռալին յաւիտան վաստակմբաւ ըլլալուն պատճառը՝ անստարակյու ինկիւդէռան է : որ կընառվէ ու մէկզէկէ կըբաժնէ ան քաղաքները՝ որոնց որ չիկնար տիրել : ան տէրութեանց կործանութե կըպատճառէ : որոնք որ չիկնար իրենց օրինաց ու կարգադրութեց տակը ձգէլ : Եւ մէկ թագաւորուեմը որ թէպէտե շատ զօրաւոր ըլլայ, ասկէ աւելի լինչ մէծ ու լիսակար կործանութե կըրնայ ըլլալ, երբոր իրեն զըբը թշնամիներուն կողմէ կանցնի, դէմ գառնալով իրենց հայրենեացը օդունի, ու անհնազանդ գտնըվելով իրենց թագաւորին : Բարեբարդութեն պէտք է որ համարինք, մի ծերակայուք, որ մէր թշնամիներուն ջանքը փոյթը որ ունին, մինչեւ ՚ի ֆրանսա հասցնելու իրենց մահաբեր թղյնը՝ մինչեւ հիմայ բանմը չիկըցըան ընել :

Մէր ընդպարձակ երկիրը, մէր անհուն բազմամարդութելը, ուրիշ բան չիտանար բայց եթէ նույիրմունքներ : որ թէպէտե հարկադրած են պատերազմելու, բայց հե-

ուռ են թշուշառութեն ան քաղաքներուն՝
որոնք որ թատրոն թշուշառութեն են։ Կեր
աէն հանդարասուեր կը թագաւորէ, ճարպը-
կութելը, արհեստները, ու տէրութեն հա-
սարակաց աշխատութելը առաջ կերթան։
Դիմէն՝ Ալսոդրիան, ու մեր գաշնակիցքը
զբէնք մէզի հաւատարիմ բարեկամ կը-
ցցնեն։ Մէր ուժը, մեր միջոցները, մեր
վինուրաց բաղմութելը՝ անմիւն են։

Բայց հիմայ որ գուրս ելած է մէկ պա-
տառուածմը հրաբուղի լեռան, որոնր զալ
մէնք կապականէ, ու խնկիլդէռառն է որ
բորբոքերէ ան թագաւորութեցը դէմ՝
որոնք որ կուղին անկախ մնալ ինկիլզի
քաղաքականութէն, աէտքէ որ մէնքալ անոր
կէօրէ զօրք ժողվնենք, մանաւանդ թէ աւել-
մ քան զհարկաւորութելը, քան վլանդը,
ինչպէս որ խոհեմութինալ կըցըցնէ։ Ինչ
որ երեկուան օրը բաւական էր ուէրութեն
ապահովութելը համար, ասօր անբաւական
կըգըտնըվի քան առջի կարծածը։ Կոր գիսո-
ւածները, նոր հարկաւորութիներ կըցը-
նանին, անկարծելի պատահմունքները,
և նշան դուրս նուիմունք կուղին։

Ֆքանարզի ժողովուրդին հաւատարմուն
ու Ըերմեւանդութեն ոդին հետ, պիտոր
միաբանվե շահու և փաստաց ոդին։ ուղ զի
շրտքէ իր ընթացքը՝ ու որուէ իրեն միտքը։

Նաբօլէն Կայսրը կառամարիէ ձեզի, որ
իրեն պատերազմի պաշտօնասարին տակը
ձգէք մէծ բաղմութինը զօրքերու։ որ անով
ահմը ձգէնք մեր թշնամիներուն սիրտը։
որպէս զի ինչ յոյս՝ ինչ գիտաւորութեն որ
ունին, ճիմը՝ թէմէլը կործանենք։ Ու գուք
դիմէք, ո՞վ տեարք, որ աս կերպով վտան-
գը կըհեռանայ, յաջորդութելը կըպահի,
փառքը կըպայծառանայ, ու հաշտութելը
կըսպարասարզի ։

Աս առաջարկութելը ծերակուտին խըր-
կըլեցաւ մէկ ուրիշ տաե անուը, ու ծերա-
կըլոց վալը նորէն կըժողվալի։ (Մ ծիթի)

27 ին։

Նաբօլէն Կայսրը և իր թագուհին ամ-
սուա 19 ին երեքարթի օր՝ Փարէցէն ելան
կըօսացա գային որս ընկլու համար։

Աս գործքո՛ որ է պատմութեն հիմակվան ատենիս, տամնընիկ օրը մէյմը կըպահի ։
ԴՎԵԿՆ ԵՏԻԿ ԴՎԱՆՍ ՄՐԲՈՅՆ ՀԱԶԱՐՈՒ ։

Իրիկունը՝ Փօնդէնըպլօ գացին, դիշերը
հօն կենալու համար, որ հօն հէլ ակնկա-
լութիւն ցունէին՝ թէ Կայսրը գայ պիտոր
աշէի։

Նաբօլէնը համելունպէս հօն, Փափին
քովը գնաց, որ ան միջոցին խօսակցութէ
կնէրկոր մէկ բանի կարտինալներու ու
երևելը եկեղեցականներու հետ։
Նաբօլէնը ու Մրբազն Փափի՝ մէկ տեղ
կեցան և ասհամթի շափ։

Հետեւալ օրը՝ որ էր չորեքշաբթի, Փա-
փի՝ Պայան, Տօփիա, և Արուֆի կարտի-
նալներուն հետ։ Դուռսի արքեպիսկոպո-
սին, ու Եւուկոյի, Նանդի, Դրէվի, և
Եւակսի եպիսկոպոսներուն հետ, գնաց փո-
խարէն այցելուի ընելու Նաբօլէննին։ որ
ընդունեցաւ զՄրբազն Փափի իր պալա-
տին ընդարձակ գտնիկնը՝ խաթը։

Փափը Նաբօլէննին քովէն ելաւ, գնաց
կայսերուհւոյն։ Քիմը ատենէն կայսե-
րուհինաւ իր պալատին մէծամեծ խաթուն,
ներովը, և տահա ուրիշ իրեն ծառաներու-
քը՝ գնաց փոխարէն այցելութիւն ընելու
Փափին։

Հետեւալ օրերը, Նաբօլէն կայսեր ու
Մրբազն Փափին մէջ, շատ խորհուրդներ
ու խօսակցութիւններ եղան։

Վէրջապէս ամսուա 25 ին՝ որ էր երկու-
շաբթի, իրիկուն ասհաթը 7ին՝ Նաբօլէնն
կայսրը և Մրբազն Փափը մէկտեղ եկած,
Փափին կեցած պալատին մէծ սրահին մէջ,
Դաշնագրութիւննը հաստատեցին՝ որ կը-
քառնայ ՚ի միջյ այն ամենայն երկառաւ-
կութիւննը, որ ծագերէին եկեղեցական
բաններու համար։

Աս Դաշնագրութելը հաստատեցաւ Կա-
բօլէննին ու Մրբազն Փափէն, առաջի
կարտինալներու ու մէծամեծ եկեղեցա-
կաններու, որ Փօնդէնըպլօ էին։

Դաշնագրութիւննը լըմնաց վլըմնացա-
կայսերու զին ինքիրմէ շարժեալ ելան Մր-
բազն Փափին գնաց ուրախակից ըլլալու-
աս բարի յաջորդութիւն համար։

Ասօր՝ որ է չորեքշաբթի, Կայսրը և կայ-
սերուհին՝ ասհաթը 4 ու կէսին ելան Փօն-
դէնըպլօին պալատէն, ու 8 ին հասան
իրենց ՚ի ելյլընի պալատը։ (Մ ծիթիու)